

Revolučný rok 1848

14. maturitná otázka

1. Viedenský kongres- snaha navrátiť situáciu v Európe do stavu pred buržoáznymi revolúciami
2. Ciele revolučných hnutí (nacionalizmus a liberalizmus)
3. Európske revolúcie v rokoch 1848-49 (Francúzsko, Taliansko, Nemecko, Rakúsko-Uhorsko)
4. Situácia na Slovensku

V septembri 1814 až júni 1815 sa konal Viedenský kongres, ktorého sa zúčastnili všetky európske štáty okrem Turecka. Cieľom bolo ukončiť vojnu s revolučným a ponapoleonským Francúzskom. Taktiež dochádza k snahe obnoviť predrevolučný, predosvietenský stav vecí. Vo väčšine krajín sa obnovuje absolutizmus, cirkev obnovuje svoje pozície. Európske mocnosti sa snažia udržať status quo, vzniká medzinárodná tajná polícia na odhaľovanie pripravovaných revolúcií v Európe. Obavy z myšlienok liberálnych (vplyv francúzskej a americkej revolúcie) a nacionalistických (národy patriace do mnohonárodnostných štátov chceli vlastný štát alebo aspoň autonómiu). Rusko, Rakúsko a Francúzsko v r. 1815 zakladajú spolk Svätá aliancia, ako deklaráciu spoločných hodnôt a záujmov (upevnenie absolutizmu a statusu quo, potláčanie demokratických a nacionalistických myšlienok).

Na započatí revolúcií v rokoch 1848-49 mala svoj podieľ tzv. priemyselná revolúcia ako aj šírenie liberálnych a socialistických myšlienok. Neprivilegované vrstvy žiadali svoje politické a sociálne práva, búrili sa proti svojvôli panovníkov, feudálnym pozostatkom, v niektorých krajinách bolo požadované celonárodné zjednotenie (Nemecko, Taliansko) alebo vymanenie sa spod nadvlády iného národa (národy Rakúsko-Uhorska). Nacionalistické snahy boli podnecované národnými buditeľmi, problematika národa bola však často komplikovanejšia (Massimo d'Azeglio: Teraz, keď sme vytvorili Taliansko, musíme začať vytvárať Talianov.) Revolúcie sa po Európe šírili dominovým efektom a taktiež im napomohla všeobecná hospodárska kríza šíriaca sa z Anglicka na kontinent, neúroda spôsobená suchom v r. 1846, nákaza zemiakov a zvýšenie cien potravín.

Francúzsko: Vo Francúzsku mali moc priemyselníci, v opozícii boli stredné a ľudové vrstvy. Ich cieľom bolo zvrhnúť monarchiu Ľudovíta Filipa Orleánskeho, rozšíriť politické a sociálne práva. Chcu získať podieľ na moci, chcu získať podporu ľudu, začínajú sa organizovať verejné agitácie pod zámienkou osláv. 22.2.1848 vláda zakázala jedno z takýchto zhromaždení, signál k ozbrojenému povstaniu. Do revolúcie sa zapájajú robotníci, remeselníci, mešťania, študenti, zrážky s políciou a vojskom. O dva dni na to vláda kapitulovala, kráľ utiekol do Londýna, bola zrušená monarchia- nastolenie republiky. Ustanovenie revolučnej vlády (demokrati, socialisti, liberály), ustanovenie rôznych politických a sociálnych práv, založenie národných dielní na zníženie nezamestnanosti. Uskutočnili sa voľby do národného zhromaždenia- víťazstvo prívržencov monarchie- odmietli radikálne reformy a zrušili národné dielne. 23.-26.6.1848 vypuklo povstanie robotníkov a remeselníkov, ktorí nesúhlasili so zrušením národných dielní. Povstanie bolo krvavo

potlačené, 800 mužov padlo, 11 000 bolo popravených. V decembri 1848 bol za prezidenta zvolený **Ludovít Napoleon Bonaparte** (Napoleonov synovec). Panovník mal byť volený každé 4 roky. V roku 1852 sa uskutočnil štátny prevrat, Napoleon sa vyhlásil za dedičného cisára ako **Napoleon III.**, tzv. **druhé cisárstvo**, schválené plebiscitom s podporou 97%.

Taliansko: Bolo rozdrené na niekoľko štátov, pričom časť Talianska bola pod rakúskou nadvládou. Ciele talianskych revolucionárov- **národné zjednotenie**, odstránenie cudzej nadvlády, demokratické a sociálne požiadavky. V januári 1848 na Sicílii vypuklo veľké ľudové povstanie (odpor voči absolutis. vláde, hosp. kríza, neúroda). Revolúcia sa rozšírila aj do ostatných častí Talianska a premenila sa na vojnu proti rakúskemu panstvu. Do čela národného hnutia sa postavil sardínsky kráľ **Karol Albert**- vyhlásenie vojny Rakúsku, rozhodujúcu bitku Rakúšania vyhrali. Koncom roka 1848 vypuklo ľudové povstanie v Ríme, došlo k prevratu, pápež **Pius** bol vyhnaný z mesta. Február 1849- vyhlásenie **Rímskej republiky** (na čele s **Giuseppem Mazzinim**). Nakoniec je porazená Svätou alianciou (Francúzsko a Rakúsko). V týchto revolučných rokoch bol jednou z najvýznamnejších osobností taktiež **Giuseppe Garibaldi**. Medzi ľud sa rozšírili revolučné ideály, ale veci sa postupne vrátili do stavu spreď roku 1848.

Nemecko: V jednotlivých štátoch Nemecka vznikali najskôr roľnícke nepokoje, no pre vývoj revolúcie boli rozhodujúce udalosti v Prusku. V Berlíne vypukla revolúcia- pruský kráľ bol nútený vymenovať novú liberálnu vládu. Skupina liberálov vyhlásila voľby do celonemeckého parlamentu na základe všeobecných volieb. Z volieb vzišlý parlament začal 18.5.1848 **jednanie o celonemeckej národnej vláde a zjednotení** (trvalo nakoniec rok). V parlamente sú presadzované liberálne myšlienky (sloboda podnikania, proti vláde aristokracie), roľníci požadovali vlastnú pôdu bez feudálneho obmedzenia. 2 hlavné návrhy zjednotenia a) **veľkonemecké riešenie**- územie o veľkosti bývalej svätej ríše rímskej (Nemecko, Rakúsko, Poľsko), b) **malonemecké riešenie**- len vlastné nemecké územie bez Rakúska. Ukázala sa neschopnosť Nemecka zjednotiť. V marci 1849 **bola vyhlásená nová nemecká ústava**, značne demokratická. Ostala však zachovaná monarchia, post cisára bol ponúknutý pruskému kráľovi **Fridrichovi Wilhelmovi**, ktorý ústavu odmietol, ako aj väčšina nemeckých panovníkov. Ľud vstúpil do boja za novú ústavu, no pruské vojsko povstanie potlačilo. Nakoniec bol parlament rozohnaný, no niektoré výdobytky ostali- vydanie **oktrojovanej ústavy**, zachovanie oslobodenia roľníkov, niekde tiež sloboda tlače a zhromažďovania, ostala nádej na malonemeckú koncepciu zjednotenia.

Rakúsko- Uhorsko: Situácia bola zložitá- veľa problémov: **absolutizmus**; poddanstvo; národnostné problémy (žilo tu veľa národností- Rumuni, Maďari, Nemci, Slovania atď.). Nepokoje začínajú vo Viedni, kde 13.3.1848 **vypukla revolúcia**. Cisár **Ferdinand I.** odvolal kancelára **Metternicha** a prisľúbil vydanie ústavy. To využili Maďari, ktorí sa dlhodobo snažili odpútať od habsburského **centralizmu**, chceli samostatné Uhorsko a maďarčinu ako úradný jazyk. Vo Viedni vzniesli požiadavku **autonómie** (vynútili si vlastný snem), dosiahli zrušenie roboty. Uhorský snem schválil zrušenie feudálnych výsad, polovičaté zrušenie poddanstva, zaviedol občianske slobody, obmedzené hlasovacie právo, sloboda tlače a zhromažďovania (tzv. **Marcové zákony**). Na čele maďarských revolucionárov bol **Lajos Kossuth**, revolučnú mládež viedol básnik **Sandor Petofi**. Maďari sa nestavali ústretovo k požiadavkám ostatných národov Rakúsko-Uhorska na sebaurčenie, v dôsledku čoho sa tieto národy (aj Slováci) pridali na stranu reakčnej Viedne. Proti maďarskej revolúcii bolo vyslané intervenčné vojsko (napriek odporu viedenského ľudu). 13.8.1849 **boli povstanci porazení pri Villágoši** (za pomoci ruského cára **Mikuláša**). Následne bol v Maďarsku vyhlásený výnimočný stav- zatýkania, popravy.

Výsledky revolúcií: Revolúcie v rokoch 1848-49 nedosiahli ani v jednej krajine všetky ciele, ktoré si určili. Niekde sa veci vrátili do situácie spred roku 1848. Inde sa dosiahla aspoň čiastočná liberalizácia politického systému, zlepšenie podmienok pre nižšie vrstvy obyvateľstva alebo ostal aspoň prísľub neskorších zmien. Každopádne tieto roky znamenali rozšírenie nacionalistických a liberálnych myšlienok medzi ľud, pozície panovníkov už neboli také pevné.

Revolučné hnutie na Slovensku

Na mnohých miestach Slovenska sa ľud neuspokojil s marcovými zákonmi (marcové zákony oslobodili iba urbárskych roľníkov) a búril sa naďalej. V Hontianskej župe sa na čelo vzbúrených roľníkov postavili básnik Janko Král' a učiteľ Ján Rottarides, boli národnými buditeľmi a žiadali zrušenie poddanstva a maďarčiny na Slovensku. Oboch maďarské úrady zatkli a uväznili. V Banskej Štiavnici vypukli nepokoje baníkov, na čele A. Mehling- baník českého pôvodu, boli potlačené.

Žiadosti Slovenského národa: Nespokojnosť bola aj s národnou nerovnoprávnosťou. Slovenskí vodcovia organizovali národné zhromaždenia. Toto národné hnutie vyústilo do vypracovania slovenského politického programu, nazvaného Žiadosti Slovenského národa. Vyhlásené boli v Liptovskom Mikuláši 11.5.1848 (bol to výsledok porady, ktorá sa konala u Hodžu).

Žiadosti boli zostavené v 14- tich bodoch a boli rozdelené na národné a demokratizujúce požiadavky. **Národné:** Slováci sa vyhlasujú za svojbytný národ; požadujú rovnoprávnosť uhorských národov; rovnomerné zastúpenie národov na Uhorskom sneme; vytvorenie samostatného Slovenského snemu; slovenčina ako úradný a vyučovací jazyk; zriadenie všetkých typov škôl až po univerzitu; národnú samostatnosť mala reprezentovať slovenská zástava a národná garda. **Demokratizujúce:** hlasovacie právo bez majetkového obmedzenia; sloboda tlače; sloboda zhromažďovania a spolčovania; zrušenie poddanstva (aj pre neurbárskych roľníkov); návrat pôdy, lesov a lúk poddaným. Taktiež žiadali o prepustenie J. Kráľa a J. Rottaridesa z väzenia. Bol to najpokrokovejší slovenský politický program.

Uhorská vláda žiadosti slovenského národa odmietla a na Štúra, Hurbana a Hodžu bol vydaný zatykač. V ďalšej etape politického vývoja sme hľadali pomoc v slovanskej spolupráci a vo Viedni.

Slovanský zjazd: Keď viedenská vláda slovanským národom iba sľubovala a robila dočasné ústupky, rozhodli sa Slovania v monarchii postupovať spoločne. Slovanský zjazd sa začal 2. júna 1848 v Prahe, boli to rokovania medzi Slovákami a Čechmi. Zúčastnili sa ho aj Štúr, Hurban a Hodža a prejavila sa tu názorová nejednotnosť. Niektorí navrhovali austroslavizmus (predstaviteľom bol K.H. Borovský)- Habs. monarchia (HM) sa má pretvoriť na federáciu, v ktorej by Slovania mali prevahu. Iní presadzovali rozbitie HM a vytvorenie samostatných slovanských štátov, ktoré sa spoja do jedného celku (Štúr). Ďalšie návrhy: zachovanie Rakúska, Slovensko samostatné; mali by sme patriť k Uhorsku ako samostatný štát. Rokovanie zjazdu bolo prerušené pražským júnovým povstaním, ktorého sa zúčastnili aj Štúr a Hurban. Jediným schváleným dokumentom zjazdu bol Manifest európskym národom, ktorý žiadal slobodu a rovnosť pre všetky národy a prestavbu Rakúska na federáciu rovnoprávných národov.

Windischgrätz, hlavný vojenský veliteľ v českých krajinách, potlačil pražské povstanie. Jeho vojská úmyselne vyprovokovali zrážky s ľudom. Podnetom ku konfliktu medzi ľudom a vojskom sa stala veľká zbratovacia manifestácia demokratických síl pražského obyvateľstva, sústredených na Konskom trhu (Václavské námestie) 12. júna 1848.

Slovenské ozbrojené výpravy: Začali sa pripravovať s cieľom dosiahnuť uznanie národných práv Slovákov. Získali podporu v Čechách, u Chorvátov aj Srbov. V auguste sa vo Viedni začal organizovať **slovenský dobrovoľnícky zbor**. **16.9.1848** vznikla **Slovenská národná rada (SNR)** na čele s **L. Štúrom, J.M. Hurbanom a M.M. Hodžom**. Bol to najvyšší slovenský politický a vojenský orgán.

I. dobrovoľnícka výprava: V polovici septembra prešli slovenskí dobrovoľníci na západné Slovensko, pridalo sa ku nim asi 6 000 vojakov. Pridávali sa k nim dobrovoľníci z Čiech a Moravy (velitelia- **Bloudek, Janeček, Zach**). **19. septembra 1848** vyhlásila na Myjave Slovenská národná rada odtrhnutie od Uhorska. Po prvých úspešných bojoch nevyvíčení a slabo ozbrojení dobrovoľníci podľahli presile maďarských vojsk. Dobrovoľníci boli vytlačení zo Slovenska, odzbrojení a prenasledovaní. Maďarská vláda nastolila teror, nasledovalo hromadné zatýkanie a prenasledovanie slovenských povstalcov- **K. Holuby a V. Šulek** boli popravení.

II. dobrovoľnícka výprava (zimná): Dobrovoľníci ovládli časť Slovenska (severné, stredné, časť východného a juhozápadné Slovensko). V oslobodených oblastiach preberali správu do svojich rúk Slováci. Predstavitelia SNR spolu s ďalšími národnými vodcami **v marci 1849** predložili petíciu **Františkovi Jozefovi I.**, v ktorej žiadali vytvorenie samostatného slovenského územia v rámci Habsburskej ríše. Slovensko malo mať vlastný snem, vlastnú štátnu správu podliehajúcu priamo viedenskej vláde. Úradnou rečou mala byť slovenčina. Dosiahli však iba neurčité sľuby.

III. dobrovoľnícka výprava: Slováci sa rozhodli zorganizovať tretiu výpravu po boku Viedne. Pod vedením rakúskeho dôstojníka **Lewartovského** došlo k stretnutiu medzi Viedňou a Pešťou **13. augusta 1849** v **bitke pri Világoši**. Maďarská revolúcia bola potlačená vďaka zásahu ruských vojsk. Zvíťazil habsburský režim. Viedenská vláda sa zavďačila Slovákom tým, že uznala slovenčinu ako úradný jazyk v obciach aj na školách, no politické požiadavky nespĺnili.

Výpravy nedosiahli veľký efekt, no bola to **1. aktivita**, kde Slováci bojovali za svoje požiadavky.

Význam slovenského povstania: **Politický program**, obsiahnutý v Žiadostiach slovenského národa, sa nepodarilo dosiahnuť. No program slovenskej autonómie sa stal aj pre budúcnosť hlavným cieľom slovenského národného hnutia.

ANALÝZA

OSOBNOSŤ

Massimo d'Azeglio

Ludovít Filip Orleánsky

Ludovít Napoleon Bonaparte

Napoleon III

Karol Albert

Pius

Giuseppe Mazzini

Giuseppe Garibaldi

Fridrich Wilhelm

Ferdinand I.

Metternich

Lajos Kossuth

Sandor Petofi

Mikuláš

Janko Král'

Ján Rottarides
Mehling
Štúr, Hurban a Hodža
K.H. Borovský
Windischgrätz
Bloudek, Janeček, Zach
K. Holuby
V. Šulek
František Jozef I
Lewartovský

POJMY

Viedenský kongres
Absolutizmus
Svätá aliancia
priemyselná revolúcia
hospodárska kríza
demokrati, socialisti, liberály
národné zhromaždenie
dedičný cisár
druhé cisárstvo
národné zjednotenie
veľkonemecké riešenie
malonemecké riešenie
oktrojovaná ústava
Marcové zákony
národné zhromaždenie
Žiadosti Slovenského národa
Slovanský zjazd
Austroslavizmus
Manifest európskym národom
slovenský dobrovoľnícky zbor
SNR
Politický program

MIESTO

Európa
Anglicko
Taliansko
Sicília
Rím
Francúzsko
Rakúsko- Uhorsko
Viedeň
Maďarsko
Slovensko
Hontianska župa
Banská Štiavnica
Liptovský Mikuláš
Uhorský snem

Praha
Václavské námestie
Myjava
Pešť

DÁTUMY

1814- Viedenský kongres
1815 – Viedenský kongres, vzniká Svätá aliancie
1848-49 - revolúcia
1846 – sucho, neúroda v Anglicku
22.2.1848 – vláda zakázala verejné agitácie vo Francúzsku
23.-26.6.1848 – povstanie robotníkov a remeselníkov vo Francúzsku
1852 – štátny prevrat vo Francúzsku
január 1848 – ľudové povstanie na Sicílii
február 1849 – vyhlásenie Rímskej republiky
18.5.1848 – jednanie o celonemeckej národnej vláde
marec 1849 – vyhlásenie nemeckej ústavy
13.3.1848 – revolúcia vo Viedni
13.8.1849 – povstalci porazení pri Világoši
11.5.1848 – Žiadosti Slovenského národa
2. jún 1848 – Slovanský zjazd v Prahe
12. júna 1848 – manifestácia pražského obyvateľstva
16.9.1848 – vznik SNR
19. septembra 1848- odtrhnutie od Uhorska vyhlásené na Myjave
13. augusta 1849- bitka pri Világoši

UDALOSTI

štátny prevrat
ľudové povstanie
jednanie o celonemeckej národnej vláde a zjednotení
nemecká ústava
povstalci porazení pri Világoši
nepokoje baníkov
I.dobrovoľnícka výprava
II.dobrovoľnícka výprava (zimná)
bitka pri Világoši